

9.11.2021

EOAK/4245/2021

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Peter Fagerholm

TARKASTUS: ITÄ-SUOMEN POLIISILAITOS 30.9.2021

Osallistujat EOAK:sta

Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

Esittelijäneuvos Mikko Eteläpää

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

Oikeusasiamiehensihteeri Peter Fagerholm

Tarkastaja Birger Eriksson

Osallistujat tarkastuskohteesta

Poliisipäällikkö Mikko Masalin

Apulaispoliisipäällikkö Seppo Korhonen

Apulaispoliisipäällikkö Kai Markkula

Apulaispoliisipäällikkö Ilkka Jukarainen

Rikosylitarkastaja Pentti Nurminen

Viestintäpäällikkö Markku Paksuniemi

Rikosylikomisario Kalle Toivanen

Rikosylikomisario Harri-Pekka Pohjolainen

Ylikomisario Hans Vuoti

Ylikomisario Jyrki Kasanen

Ylikomisario Risto Jääskeläinen

Komisario Minna Launonen

Laillisuusvalvontasihteeri Kaisa Savolainen

1 Yleistä tarkastuksesta

Tarkastuksen tarkoitus oli saada yleiskuva poliisilaitoksen tilanteesta ja mahdollisista ongelmista sekä samalla keskustella poliisihallinnon ajankohtaisista asioista poliisilaitoksen näkökulmasta.

Ennen tarkastusta hankittiin seuraava etukäteisaineisto:

- 1) Esikäsittely-yksikössä tehdyt päätökset olla toimittamatta esitutkintaa ja esitutinnan keskeyttämispäätökset ajalta 3.-14.5.2021.
- 2) Mahdollinen ohjeistus/määräys rikosten esikäsittelytoiminnon järjestämisestä poliisilaitoksella.
- 3) Rikosperusteisista ja poliisilakiperusteisista säilöönotoista KIP-lomakkeet ajalta 1.-7.6.2021 poliisilaitoksen kaikista säilytystiloista.
- 4) Selvitys siitä, mihin konkreettisiin toimenpiteisiin koronaviruspandemian johdosta on ryhdytty poliisivankiloissa ja miten se on vaikuttanut poliisivankiloiden käytäntöihin.
- 5) Kultakin poliisilaitoksen telepakkokeinoja käyttäneeltä tutkinnanjohtajalta kolme ensimmäistä vuonna 2020 tuomioistuimelle esitettyä telepakkokeinovaatimusta (ja käräjäoikeuden päätös, jos se on poliisilaitoksella). Samoin teknisen tarkkailun osalta kultakin poliisilaitoksen tutkinnanjohtajalta vuoden 2020 kaksi ensimmäistä heidän tekemäänsä päätöstä teknisestä tarkkailusta ja kultakin STEKPOV:lta vuoden 2020 kolme ensimmäistä ns. rajoitetun valeoston (PKL 10:35,1 ja PolL 5:36,1; ”Yksinomaan yleisön saataville toimitetusta myyntitarjouksesta...”).
- 6) Kymmenen viimeisintä poliisilaitoksen tekemää kanteluratkaisua.
- 7) Viisi viimeisintä poliisilaitoksen tekemää päätöstä vahingonkorvausasiassa.
- 8) Viisi viimeisintä poliisilaitoksen tekemää virkamiesoikeudellista ratkaisua.
- 9) Poliisilaitoksen viimeisin laillisuustarkastussuunnitelma ja – kertomus (Poliisihallitukselle toimitettu).

Etukäteisaineiston herättämiä kysymyksiä käytiin läpi kunkin asiakohdan yhteydessä.

Tarkastus toteutettiin etänä TUVE-videoyhteydellä oikeusasiamiehen kanslian tiloista.

2 Poliisilaitoksen yleisesittely ja ajankohtaiset asiat

Poliisipäällikkö Masalinin mukaan poliisilaitoksen alueella on yhteensä 15 poliisiasemaa, joissa useissa on kuitenkin varsin pieni miehitys. Ilomantsin, Juvan ja Outokummun poliisiasemat eivät ole koko ajan miehitettyinä.

Juankosken, Suonenjoen ja Kiteen poliisiasemien alueella siirryttiin 1.6.2021 alkaen ns. rikostutkintapainotteiseen monialaiseen poliisityöhön. Asemilla työskentelee kummassakin viisi poliisia yhdenmukaisilla toimenkuvilla. Poliisien työtehtävät ovat rikostutkintapainotteisia mutta he hoitavat myös poliisiasemien lähistöllä nopeasti hoidettavia hälytystehtäviä. Masalinin mukaan uudella toimintamallilla voidaan tarjota kansalaisille mahdollisimman kattavat ja monipuoliset poliisipalvelut. Samalla lisätään poliisin näkyvyyttä sekä helpotetaan yhteydenpitoa ja tietojen vaihtoa. Masalin totesi, että yleisesti on ollut vaikeuksia rekrytoida rikostutkijoita. Nyt uusiin monialatehtäviin oli kuitenkin paljon hakijoita (myös poliisilaitoksen ulkopuolelta) lähinnä tehtävien monipuolisuuden ja korkeamman palkkatason ansiosta.

Rikostutkinnan osalta esimiestyöskentely asettaa jonkin verran haasteita. Masalinin mukaan on poliisiasemia, joilla ei työskentele päällystoesimiestä, ainoastaan ryhmänjohtaja (rikosylikonstaapeli). Yhteydet tutkinnanjohtajiin hoidetaan muun muassa videolla.

Masalin kertoi myös ns. kuljetuspartiokokeilusta. Nurmeksen ja Iisalmen poliisivankiloiden vartijoista on muodostettu kuljetuspartioita, joiden tehtävä on vastata poliisipartioiden lisääntyneisiin kuljetustehtäviin ja näin vapauttaa partiot perustyöhön. Kuljetuspartio ottaa vastaan poliisipartioiden kiinniottamia henkilöitä ja kuljettaa heidät lähimpään poliisivankilaan. Kuljetuspartio ei suorita hälytystehtäviä (liikkuu siviilimallisella ajoneuvolla), eikä pääätä kiinniotoista. Kokeilu ei muutoinkaan muuta vartijoiden vastuita. Kuljetuspartion toiminnan ansiosta Nurmeksen poliisivankila on poistettu käytöstä. Iisalmen kuljetuspartion osalta päätös jatkotoimenpiteistä tehdään kokeilun päätyttyä ja tässä yhteydessä tulee arvioitavaksi mahdolliset muutokset/remontointitarpeet poliisivankilan osalta. Kuljetuspartiokokeilun myötä vartijoiden työkuva on laajentunut, mikä on parantanut vartijoiden työhyvinvointia.

Haapamäki tiedusteli yleisemmin poliisilaitoksen toimitilojen kunnosta. Markkulan mukaan kaikki poliisivankilat paitsi Iisalmi on remontoitu. Kuopion poliisiasema on alimitoitettu ja siellä on myös sisäilmaongelmia. Kuopio on kuitenkin mukana poliisitalojen uudisrakennushankkeessa ja on arvioitu, että uuden poliisitalon rakennustyöt voisivat alkaa 2025–2026.

3 Koronaepidemian vaikutukset poliisilaitoksen toimintaan

Saadun tiedon mukaan poliisilaitos on selvinnyt koronaepidemiasta varsin hyvin. Tartunnat ovat tulleet lähinnä siviilipuolelta. Karanteenissa on toki ollut isompi määrä työntekijöitä, mutta jatkotartuntoja ei ole havaittu. Masalinin mukaan nyt työntekijät haluavat palata lähitöihin.

Koronapandemian alkuvaiheessa tietoteknisten laitteiden vähyys aiheutti ongelmia etätöissä.

Apulaispoliisipäällikkö Korhonen kertoi koronarajoitusten valvonnasta, joihin liittyvistä tarkastuksista on raportoitu Poliisihallitukselle. Enää tehdään tarkastuksia lähinnä vain ilmiantojen perusteella. Poliisilaitos on ollut jatkuvasti yhteistyössä tartuntatautilääkäreiden kanssa.

Ylikomisario Vuotin mukaan koronaepidemian alkuvaiheessa tehtiin päätös siitä, että altistuneiden säilöissäpidot keskitetään Kuopioon, Joensuuhun ja Mikkeliin. Varkauden poliisivankia toimi varatilana. Poliisilaitos laati erillisen ohjeen toimenpiteistä koronaviruksen ehkäisyssä (päivätty 11.3.2021).

Vuotin mukaan Kuopion poliisiaseman toimitilat aiheuttivat kuitenkin omat haasteensa, eikä altistuneita siellä ulkoilutettu, koska ulkoilutilaan joudutaan menemään yleisellä hissillä tai portaita pitkin, jolloin kiinniotetut olisivat voineet altistaa muita. Vuoti viittasi tältä osin putkalain 3 luvun 5 §:ään, jonka mukaan vapautensa menettäneelle on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä, jollei vapautensa menettäneen terveydentila taikka säilytystilan järjestykseen tai turvallisuuteen liittyvä erityisen painava syy ole esteenä. Vuoti kertoi ratkaisua tehdessään punninneensa yhtäältä kiinniotetun oikeutta ulkoiluun ja toisaalta muiden hengen ja terveyden suojaamista.

4 Lupahallinto

Ylikomisario Kasasen mukaan lupapalveluita tarjotaan 14 poliisiasemalla. Kuitenkin Ilomantsissa, Juankoskella ja Outokummussa ei ole sijoitettuna vakituista henkilökuntaa, vaan palvelu tuotetaan lähimmältä maakunnalliselta poliisiasemalta rajoitettuna aukiolona kahden viikon välein. Näissä toimenpiteissä palvellaan pääsääntöisesti vain ajanvarauksella.

Maakuntakeskuksissa ajanvarausaikoja on saatavilla normaalitilanteessa 2,5–4 viikon päähän. Elleivät asiakkaat saa kuukauden sisällä aikaa, he tulevat Kasasen mukaan jonottamaan lupapalvelupisteeseen. Tarkastusajankohtana Kuopion palvelupiste oli kahden työntekijän pitkähkön poissaolon takia ruuhkautunut. Asiakasmäärät ovat muutenkin kasvussa ja ruuhkia tulossa myös hiljaisempiin toimenpiteisiin.

Kasasen mukaan on haasteellista vastata nopeasti lisääntyneeseen lupapalveluiden kysyntään ja erityisesti poissaolot vaikuttavat tilanteeseen heti. Tänä vuonna myönnettyjen lupien määrä arvioidaan olevan noin 100.000 kpl.

Kasasen mukaan poliisipalveluiden ruuhkautuneen puhelinpalvelun takia neuvontapuheluja on tullut myös lupapalveluiden numeroihin.

Haapamäki tiedusteli erikseen lupavalvonnasta. Ylikomisario Jääskeläisen mukaan poliisilaitoksessa on erillinen ohje koskien luvanhaltijoiden seurantaan operatiivisen poliisitoiminnan yhteydessä. Harkinnanvaraiset luvat on tarkastettava ohjeen mukaan aina, kun henkilö kirjataan rikoksesta epäillyksi tiettyihin rikoksiin (mm. väkivalta-, omaisuus-, liikenne-, ampuma-ase -, ja huumausainerikokset). Samoin kun henkilöstä laaditaan S-ilmoitus (mm. uhkahenkilö, lähestymiskielto) tai henkilö otetaan poliisilain perusteella kiinni (päihtymys). Lupavalvontayksikkö suorittaa kahden kuukauden välein myös ristiin ajon poliisiasian tietojärjestelmään kirjattujen em. tapausten ja LUHTI-Turva tietojen välillä (ns. takavarmistus). Yksityisen turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijoiden toimipaikkojen tarkastuksia on vuosittain ollut 2–11 kpl. Tarkastushetkellä oli vireillä kuusi tarkastusta.

Ylikomisario Jääskeläisen mukaan on myös erillinen ohjeistus haltuun otettujen aseiden seurannasta. Haltuun otettujen aseiden tilanne tarkastetaan vuosittain. Ongelmana on korona-aikana ollut se, että Riihimäelle ei ole voitu toimittaa aseita normaaleja määriä.

Ylikomisario Jääskeläisen mukaan harva tulee enää lupa-asioissa kuultavaksi poliisiasemille, vaan kuulemiset hoidetaan muulla tavoin.

5 Oikeusyksikkö

Apulaispoliisipäällikkö Jukaraisen mukaan poliisilaitokselle tulee kanteluita suhteessa poliisilaitoksen asukasmäärään enemmän kuin muille poliisilaitoksille. Kanteluja on saapunut tänä vuonna 15.9.2021 mennessä yhteensä 78 kpl. Yleisin kanteluaihe koskee tutkinnanjohtajan päätöstä esitutkinnan toimittamatta jättämisestä. Poliisirikosasioiden määrä on Jukaraisen mukaan ollut nousussa.

Vahingonkorvausvaatimuksia tulee lähinnä ovien murtamisista sisäänpääsytilanteissa (sisäänpääsy poliisilain perusteella). Vahingonkorvausvaatimuksia on tullut tänä vuonna 15.9.2021 mennessä yhteensä 27 kpl. Poliisin ja valtiokonttorin ”vastuujako” vahingonkorvausasioiden käsittelyssä ei poliisilaitoksen mukaan ole aiheuttanut ongelmia.

Jukaraisen mukaan poliisilaitoksen laillisuusvalvonnan tarkastussuunnitelma on tietoisesti haluttu pitää suppeana. Tarkastukset suorittaa pääsääntöisesti oikeusyksikkö itse.

Nurminen kertoikin tällä hetkellä suorittavansa tarkastusta pitkään tutkinnassa olleisiin avoimiin rikosasioihin. Tarkastuksesta tullaan laatimaan erillinen raportti.

Oikeusyksikkö puuttuu havaitsemiinsa puutteisiin ja virheisiin tapauskohtaisesti. Mikäli havaittu puute tai virhe ei ole merkittävä, riittää ohjaava keskustelu, missä kiinnitetään virkamiehen huomiota parempaan menettelyyn. Tarkastushavainnot annetaan tiedoksi myös sektori- ja linjajohtajille.

Poliisilaitos on antanut tänä vuonna muutamia kirjallisia huomautuksia- ja varoituksia. Yhtään virkamiestä ei ole tänä vuonna jouduttu irtisanomaan.

Etukäteisaineistosta keskusteltaessa Haapamäki totesi, että kanteluratkaisuissa käsittelyajat olivat varsin kohtuullisia. Myöskin perustelujen ja kanteluiden lopputulosten voitiin katsoa pysyneen harkintavallan puitteissa. Tosin kun saadut selvitykset eivät olleet aineistossa, ei kovin perusteellinen arviointi ollut mahdollista. Muutamissa tapauksissa perusteluissa olisi joka tapauksessa voitu eritellymmän vastata kantelussa esitettyihin eri väitteisiin.

Myös vahingonkorvauspäätökset oli käsitelty suhteellisen nopeasti eikä niiden lopputuloksista ollut käytettävissä oleva selvitys huomioon ottaen huomauttamista. Virkamiesoikeudellisista ratkaisuksista keskusteltaessa kävi ilmi, että käytäntönä on kytkeä luottamusmies mukaan prosessiin. Etukäteisaineiston ratkaisuksista ei ollut huomauttamista. Jukarainen kertoi myös poliisilaitoksen toimintaa koskevasta vireillä olevasta oikeudenkäynnistä, joka koskee vakuustakavarikkoa ja jolla tulee olemaan laajempaa merkitystä rikostutkinnassa valtakunnallisestikin.

Jukarainen totesi, ettei hänellä ole huomauttamista yhteistyöstä oikeusasiamiehen kanslian kanssa (selvitys- ja lausuntopyynnöt, alustavien selvitysten hankkiminen, kantelujen siirrot).

6 Salaiset pakkokeinot ja niiden valvonta

Tältä osin on laadittu erillinen salassa pidettävä pöytäkirja (EOAK/6819/2021).

7 Rikostorjuntasektori

Rikosylikomisario Toivanen ja rikosylikomisario Pohjolainen kertoivat rikostorjunnan ajankohtaisista asioista. Suurimmat juttupaineet ovat päivittäistutkinnassa. Lisähaasteita tilanteeseen tuo muun muassa se, että moni tutkija hakeutuu kentälle ja vaihtuvuus on siten suurta. Tilannetta yritetään parantaa muun muassa tehokkaalla ensipartiotoiminnalla (ensipartio tekee mahdollisimman paljon esitutkintatoimenpiteitä valmiiksi) ja muutenkin erilaisilla järjestelyillä pyritään liikkumaan ohjatusti kohti monialaista poliisityötä.

Poliisilaitos näkee ongelmana myös sen, ettei lainsäädäntö anna riittävästi mahdollisuuksia priorisointiin, vaan lähtökohtaisesti kaikki asiat pitää tutkia. Juttujen priorisoinnista ei ole poliisilaitoksessa tehty erillistä ohjetta, mutta priorisoinnista on kyllä käyty keskusteluja.

Lapsiin kohdistuvien rikosten tutkintaan on rekrytoitu kolme uutta tutkinnanjohtajaa. Lisäksi poliisilaitos on palkannut vuoden kestävään määräaikaiseen projekti-/asiantuntijatehtävään henkilön (virkanimike ylikonstaapeli), jonka tehtävänä on muun muassa lapsiin kohdistuneiden rikosten esikäsittelyprosessin kehittäminen, yhteisen lapsirikostutkintatoimintamallin luominen ja toteuttaminen, lapsirikostutkijoiden kouluttaminen ja avustaminen sekä sidosryhmiin kohdistuva yhteistyö. Henkilö on poliisikoulutuksen saanut henkilö, joka on työskennellyt Kuopion yliopistollisen keskussairaalan oikeuspsykiatrian yksikössä.

Rikosten esikäsittely (Rek) on Joensuussa, Kuopiossa ja Mikkelissä. Ryhmä johtaa päällystötutkinnanjohtaja (rikoskomisario) sekä ryhmäesimies (rikosylikonstaapeli) rajoitetuilla tutkinnanjohtajavaltuuksilla. Rek vastaa sähköisten rikosilmoitusten kirjaamisesta, asiakaspalvelusta sekä juttujen jakamisesta tutkintaryhmille. Rek:issä työskentelee sekä kokenutta että uutta väkeä. Rek:iin jää noin vajaan 40 % kirjatusta uusista jutuista ja se vastaa suurimmaksi osaksi tutkinnan keskeyttämis-, rajoittamis-, ja tutkinnan lopettamispäätöksistä, joskin niitä tehdään myös tutkintaryhmissä. Rek:in henkilöstö on koulutettu päätösten sisältö- ja perusteluvaatimuksiin. Lisäksi on tilannekuvaneukkari, minne on tallennettu erilaisia mallipäätöspohjia sekä oikeusyksikön että ylimpien laillisuusvalvojien ratkaisuja. Haasteena on kuitenkin Rek:in resursointi, jotta varsinaisen esikäsittelyn ohella voidaan jouhevasti palvella asiakkaita.

Esitutkinnan rajoittamismenettely sekä ennakoilmoitukset syyttäjille toimivat hyvin. Syyttäjä on helposti tavoitettavissa. Muutoinkin syyttäjyhteistyö toimii hyvin ja kahden viikon välein on syyttäjien kanssa yhteispalaveri.

Rikoslakirikosten (pois lukien liikennerikokset) selvitysprosentit ovat poliisilaitoksessa valtakunnallista keskiarvoa parempia (noin 55 %). Tutkinta-ajat ovat kuitenkin pidentyneet ja pitkään tutkinnassa olevien juttujen määrä on jatkuvasti suuri. Tämä johtuu resurssien puutteesta. Pitkään tutkinnassa olleita juttuja seurataan vuosittaisissa tavoite- ja kehityskeskusteluissa. Lisäksi poliisilaitoksen suunnittelu- ja tukiyksikkö seuraa kuukausittain toiminnallisten tulosten tilannetta ja tiedot käsitellään poliisilaitoksen operatiivisessa johtoryhmässä. Poliisilaitoksessa on suunnitteilla vuoden lopulle tema nimeltä ”iäkkään juttuvarannon pysyvä vähentäminen”, joka sisältää kuukausikontrollien ja raportoinnin lisäksi erilaisia kannustimia.

Saadun tiedon mukaan tutkija voi valmistella päätösehdotuksen tutkinnanjohtajalle, joka kuitenkin aina itse hyväksyy ja päättää asian poliisiasian tietojärjestelmässä.

Poliisilaitokselta oli tilattu etukäteen muun muassa esikäsittelyyksikössä 3.-14.5.2021 välisenä aikana tehdyt esitutinnan keskeyttämisspäätökset ja päätökset olla toimittamatta esitutkintaa. Keskeytyspäätöksiä oli 63 kappaletta, joista suurin osa polkupyörävarkauksia. Keskeytykset tehti n. 10 päivän sisällä ilmoitusajankohdasta. Päätöksiä olla toimittamatta esitutkintaa oli 16 kappaletta. Päätös oli tehty enintään kahden kuukauden kuluessa ilmoituksen kirjaamisesta.

Joissakin laitonta uhkausta koskevissa esitutkintapäätöksissä oli käytetty mainintaa ”Yleisellä tasolla todettakoon, että ihmisten tulisi kasvattaa taitoja, joiden avulla kanssakäyminen ja toimeen tuleminen muiden ihmisten kanssa paranee.” Toteamuksen yleisestä paikkansapitävyydestä huolimatta voidaan pitää kyseenalaisena, onko sitä tarpeellista ja perusteltua mainita poliisin tekemässä esitutkintapäätöksessä.

Etukäteisaineistosta tarkastettiin 55 rikosperusteista sekä muutama virka-apuun liittyvä kiinniottopöytäkirja. Yleishavaintona oli, että pääosin vapaudenmenetykset oli perusteltu riittävän kattavasti, joskin yksittäisissä tapauksissa erityisiä edellytyksiä oli perusteltu vain yleisellä toteamuksella (esimerkiksi kirjaus ”jatkaa rikollista toimintaa”) ilman mitään konkreettisia perusteluja. Näytti myös siltä, ettei poliisivankilan oloista ja vapautensa menettäneen oikeuksista ja velvollisuuksista ilmoittamisesta vapautensa menettäneille aina tehdä kirjausta kiinniottopöytäkirjaan.

Aineistosta kiinnitti erityisesti huomiota tapaus, jossa ulkomaalainen mies oli vapautensa menettäneenä noin 18 tuntia epäiltynä näpistykseen yrityksestä. Hänellä ei ilmeisestikään ollut vakinaista asuntoa Suomessa, mutta hänen henkilöllisyytensä oli poliisin tiedossa. Heräsi kysymys, oliko näin pitkälle vapaudenmenetykselle perusteita erityisesti ottaen huomioon kaikkien pakkokeinojen käytössä sovellettava suhteellisuusperiaate.

8 Poliisipäivystysten puhelinpalvelu

Keskusteltiin poliisilaitoksen puhelinpalvelun (ns. puhelinringin) toimivuudesta. Oikeusasiamiehelle kesäkuussa 2021 tehdyssä kantelussa (EOAK/4087/2021) kerrottiin, ettei Itä-Suomen poliisilaitokseen saa yhteyttä. Kantelija kertoi yrittäneensä viikon ajan tuloksetta soittaa poliisilaitokselle ja hän joutui välillä odottamaan jopa puoli tuntia ilman että kukaan vastasi, jonka jälkeen puhelut automaattisesti katkesivat.

Poliisilaitoksen antamasta selvityksestä (POL-2021-74892) ilmenee, että poliisilaitos on saanut asiasta runsaasti kansalaispalautteita. Poliisilaitos myöntää, että liian moni asiakas joutuu soittamaan palvelunumeroon lukuisia kertoja ja odottamaan useita tunteja tai jopa päiviä saamatta lainkaan palvelua. Poliisilaitoksen mukaan, reilun kolmen toimintavuoden aikana saatujen henkilöstö- ja kansalaispalautteiden mukaan puhelinringin operatiivinen suorituskyky on heikko ja vastausajat ovat kohtuuttoman pitkiä. Poliisilaitoksen mukaan haasteita puhelinringille aiheuttaa se, että samat vuorossa olevat palvelupäivystäjät hoitavat puheluiden vastaamisen lisäksi muun muassa asiakkaiden vastaanottoa paikan päällä, sakkojen tiedoksiantoa ja sähköisten rikosilmoitusten kirjaamista. Palvelupisteeseen tulevat asiakkaat ovat poliisilaitoksen mukaan aina ensisijaisia ja muut toiminnot - kuten palvelupuhelimeen vastaaminen - jää odottamaan vapaata palvelupäivystäjää.

Saadun tiedon mukaan poliisilaitoksessa laadittiin kehittämissuositus (ns. palvelukeskushanke), joka toimitettiin poliisilaitoksen johdolle 16.9.2020. Tarkoituksena oli, että asiakaspalveluun olisi irrotettu minimillään kuusi päätoimista poliisia sekä kaksi muuta henkilöä. Poliisilaitoksen johto päätti 30.4.2021 kuultuaan henkilöstöä, ettei palvelukeskuksen perustaminen ole henkilöstöresurssien puolesta mahdollista ainakaan vuonna 2021. Tarkastuksen aikana saadun tiedon mukaan hanketta ei kuitenkaan ole täysin haudattu.

Vielä poliisilaitoksen puolelta todettiin, että sähköpostien poissaoloilmoituksiin on kiinnitetty henkilöstön huomiota, mutta edelleen ne voivat yksittäistapauksessa jäädä tekemättä.

9 Valvonta- ja hälytystoiminta

Poliisilaitoksessa on kolme kenttäjohtoaluetta, Pohjois-Savo, Etelä-Savo ja Pohjois-Karjala.

Ylikomisario Vuotin mukaan poliisipartioita on velvoitettu liikkumaan myös harva-alueilla. Yhteistyö naapuripoliisilaitosten kanssa toimii hyvin. Masalinin mukaan etenkin Pohjois-Karjalassa yhteistyö rajavartiolaitoksen kanssa on tehokasta ja painottuu harva-alueille. Vuotin mukaan yhteistyö hätäkeskuksen kanssa on myös erittäin toimivaa. Myöskään Helsingin johtokeskuksen suhteen ei ollut huomauttamista, joskin on havaittu, että pakkokeinopäätökset joudutaan siellä usein tekemään kiireessä.

Poliisilaitoksessa on 24/7 toimiva sosiaalipäivystys, johon kuuluvat kaikki Pohjois-Savon kunnat. Etelä-Savon osalta kaikki pienet kunnat eivät kuitenkaan ole tehneet sopimusta 24/7 toimivasta sosiaalipäivystyksestä.

Vuoti kertoi poliisivankiloiden tilanteesta ja kuljetuspartiotoiminnasta. Poliisihallitus on hyväksynyt kaikki Itä-Suomen poliisilaitoksen poliisivankiloiden säilytystilat Nurmeksen sumpua lukuun ottamatta. Sumpun käyttöönotto odottaa parasta aikaa Poliisihallituksen päätöstä. Vuotin mukaan poliisivankiloiden järjestyssääntö on päivitetty 15.9.2021, ja siinä on huomioitu muun muassa oikeusasiamiehen kannanottoja ja Poliisihallituksen säilytystiloja koskevat tarkennukset.

Etukäteisaineistosta tarkastettiin yhteensä 127 poliisilakiperusteista kiinniottopöytäkirjaa. Fagerholm totesi yleisenä positiivisena havaintona, että kiinniotot oli perusteltu lähes kaikissa tarkastetuissa tapauksissa riittävän kattavasti. Yhdessä tapauksessa (5740/P/1550/21/YJT/1) olisi kuitenkin ollut perustellumpaa käyttää toista kiinniottooperustetta (kiinniotto henkilön suojaamiseksi, poliisilaki 2:10) kun kyse oli kuitenkin ensisijaisesti henkilöstä, joka ilmeisesti ei pystynyt huolehtimaan itsestään päihtymyksen takia. Positiivisena havaintona oli myös se, että poliisipartiot ilmeisesti varsin matalalla kynnyksellä tarvittaessa konsultoivat ensihoitoa tai terveydenhuoltoa ennen säilöön ottamista.

Tarkastushavaintoihin liittyen todettakoon, että Vuotin mukaan poliisilaitos on suorittanut itsenäisesti kaksi (6.6.2019 ja 26.6.2020) oma-aloitteista kiinniotettujen kirjaamista koskevaa tarkastusta. Molempien tarkastusten raporttien pohjalta on Vuotin mukaan laadittu koulutuspaketit niistä seikoista, joihin tulisi kiinnittää huomiota. Näillä toimilla on ilmeisestikin ollut positiivinen vaikutus kirjausten ja perusteluiden laatuun.

10 Poliisilaitoksen resurssit

Oikeusasiamiehen kansliassa on valittu vuodelle 2021 muun muassa tarkastuksilla huomioitavaksi erityisteemaksi viranomaisten riittävä resursointi perusoikeuksien turvaamiseksi.

Lähtökohtaisesti oikeusasiamiehen tehtävänä ei ole valvoa viranomaisten resurssien riittävyttä. Jos resurssitilanne kuitenkin johtaa perusoikeuksien toteutumatta jäämiseen esimerkiksi siten, että viranomaiselle säädettyjen lakisääteisten velvoitteiden hoitaminen on vaikeutunut tai käynyt jopa mahdottomaksi, ei laillisuusvalvonnassa voida ohittaa resursointiin liittyviä kysymyksiä.

Tarkastuksella tuli ilmi useita resursointiin liittyviä toimenpiteitä ja haasteita. Ensinäkin ns. kuljetuspartiokokeilu ja rikostutkintapainotteinen monialainen poliisityö ovat ainakin osittain, elleivät suurelta osin vastauksia resurssien niukkuuteen. Kyse on lähinnä rajallisten resurssien tehokkaasta käytöstä. Yleisesti oli todettavissa, että pienempien paikkakuntien poliisiasemat näyttävät jäävän resurssisyistä ilman jatkuvaa miehitystä.

Rikostorjunnan, ja lähinnä päivittäistutkinnan ja esikäsitteilyn (REK) resursointi näyttää tarkastushavaintojen perusteella olevan puutteellista, mikä näkyy muun muassa pitkittyneinä tutkinta-aikoina. Rikostutkintaa hoitavia virkamiehiä on yksinkertaisesti liian vähän suhteessa käsiteltävien asioiden määrään. Tämä ongelma on sinänsä mitä ilmeisimmin valtakunnallinen.

Myös lupapalveluissa syntyy helposti ongelmia. Esimerkiksi Kuopiossa muutaman henkilön poistumat heikensivät lupapalveluiden työtilannetta nopeasti. Poliisilaitoksen puolelta todettiin olevan ylipäättään haastavaa vastata nopeasti lisääntyneeseen lupapalveluiden kysyntään.

Palvelupäivystyksessäkin on merkittäviä haasteita (ks. kohta 8), eivätkä kaikki asiakkaat ilmeisestikään saa ollenkaan puhelimitse yhteyttä poliisilaitoksen palvelupäivystäjiiin.

11 Toimenpiteet

Poliisipäivystysten puhelinpalvelu

Hallintolain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta.

Hallintolain 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Hallintolakia koskevan hallituksen esityksen (HE 72/2002 vp, s. 61-62) mukaan palveluperiaate ja viranomaisten tehtävien tuloksellinen hoitaminen merkitsevät sitä, että asiointi tulisi voida tapahtua sekä hallinnossa asioivan että viranomaisen kannalta mahdollisimman nopeasti, joustavasti ja yksinkertaisesti sekä kustannuksia säästäen. Edelleen hallituksen esityksessä todetaan, että julkisia palveluja järjestettäessä tulisi erityisesti kiinnittää huomiota palvelujen riittävyteen ja saatavuuteen sekä hallinnossa asioivan valinnanvapauteen. Asiointin järjestämisen keinoja ja laajuutta tulisi pyrkiä arvioimaan erityisesti palvelujen käyttäjinä olevien henkilöiden ja yhteisöjen tarpeiden kannalta. Kaikille palveluja tarvitseville olisi pyrittävä turvaamaan yhtäläinen mahdollisuus asiansa hoitamiseen palvelun laadusta riippumatta.

Oikeusasiamies totesi, että huolimatta erityisesti verkkopalvelun lisääntymisestä, asianmukainen puhelinpalvelu on yhä edelleen keskeinen osa viranomaisen tarjoamaa palvelua.

Hyvän hallinnon vaatimukset täyttävä ja asianmukaisesti toimiva puhelinpalvelu on keskeinen ja tärkeä viranomaisen tarjoama palvelukanava erityisesti poliisihallinnossa, jossa on merkittävästi vähennetty poliisin toimipisteitä ja siten asiakkaiden mahdollisuuksia henkilökohtaiseen asiointiin.

Oikeusasiamies piti erittäin huolestuttavana sitä, että osa poliisilaitokselle puhelimitse yhteyden saamista yrittäneistä eivät saa lainkaan palvelua puhelimitse tai ylipäätään yhteyttä poliisin ei-kiireellisissä asioissa. Kohtuuttoman pitkät jonotusajat muodostavat tosiasiallisen esteen muun muassa asianmukaisen neuvontapalvelun saatavuudelle. Oikeusasiamies katsoi, että Itä-Suomen poliisilaitoksen toiminta ei tältä osin täytä hyvän hallinnon perusteisiin kuuluvaa palvelun asianmukaisuuden ja viranomaisen neuvontavelvollisuuden vaatimuksia.

Oikeusasiamies saattaa käsityksensä Itä-Suomen poliisilaitoksen tietoon ja pyytää sitä ilmoittamaan hänelle 31.7.2022 mennessä, mihin mahdollisiin toimenpiteisiin se on puhelinpalvelun riittävyuden varmistamiseksi ryhtynyt.

Koronavirukselle altistuneiden vapautensa menettäneiden ulkoiluttaminen

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 3 luvun 5 §:n mukaan vapautensa menettäneelle on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä, jollei vapautensa menettäneen terveydentila taikka säilytystilan järjestykseen tai turvallisuuteen liittyvä erityisen painava syy ole esteenä.

Perusteeksi koronavirukselle altistuneiden vapautensa menettäneiden päivittäisen ulkoilun epäämiselle on ollut se, että on haluttu estää muiden poliisilaitoksen *yleisissä tiloissa* oleskelevien altistuminen koronavirukselle. Menettely ei siis ilmeisestikään ole liittynyt *säilytystilan* järjestykseen ja turvallisuuteen. Herää samalla kysymys, onko pelkkä altistuminen koronavirukselle ylipäänsä tilanne, jossa päivittäinen ulkoilu on voitu evätä vapautensa menettäneen terveydentilan perusteella. Todettakoon, että edes viralliseen koronakaranteeniin määrätyn henkilön ulkoilu ei sinänsä ole kielletty, kunhan karanteeniin määrätty pitää etäisyyttä muihin ihmisiin (www.thl.fi).

Oikeusasiamies korosti päivittäisen ulkoilun järjestämisen tärkeyttä ja totesi, että riittävän ulkoilun mahdollistamisessa on kyse perustarpeista huolehtimisesta ja myös ihmisarvon kunnioittamisesta. Vapautensa menettäneen ulkoilua voidaan rajoittaa vain laissa säädetyin perustein.

Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan altistuneita vapautensa menettäneitä tulisi pyrkiä ulkoiluttamaan sellaisina aikoina, jolloin yleisissä tiloissa ei ole muita henkilöitä (virka-ajan ulkopuolella).

Joka tapauksessa tulisi oikeusasiamiehen käsityksen mukaan huolehtia ulkoilun järjestämisestä ainakin sellaisten altistuneiden vapautensa menettäneiden osalta, joiden vapaudenmenetys kestää useamman vuorokauden.

Oikeusasiamies saattaa käsityksensä Itä-Suomen poliisilaitoksen tietoon.

Muuta

Oikeusasiamies on päättänyt ottaa omana aloitteena tutkittavaksi asian, jossa näpistyksen yrityksestä epäilty henkilö oli ollut vapautensa menettäneenä noin 18 tuntia. Asiassa on jo lähetetty poliisilaitokselle erillinen selvityspyyntö (EOAK/7062/2021).

Oikeusasiamies totesi, että muilta osin etukäteisaineiston herättämät ja muut kysymykset käsiteltiin riittävässä laajuudessa tarkastuksen aikana, eivätkä nämä asiat antaneet hänelle aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Tiedoksi:

Itä-Suomen poliisilaitos

Poliisihallitus